

Pfv.II.20.875/2013/7.

A Kúria a dr. Serfőző Andrea ügyvéd által képviselt felperesnek a dr. Marjai Tibor ügyvéd által képviselt alperes ellen szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt a Nyíregyházi Városi Bíróságnál 1.P.22.904/2011. számon megindított és a Nyíregyházi Törvényszék 2.Pf.22.312/2012/3. számú ítéletével befejezett perében az említett számú másodfokú határozat ellen az alperes által 19. sorszám alatt előterjesztett felülvizsgálati kérelem folytán a 2014. március 25. napján megtartott tárgyalás alapján meghozta az alábbi

### i t é l e t e t :

A Kúria a jogerős ítélet felülvizsgálattal támadott rendelkezéseit hatályában fenntartja.

Kötelezi az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 60.000 (Hatvanezer) forint + 16.200 (Tizenhatezer-kettőszáz) forint ÁFA, összesen 76.200 (Hetvenhatezer-kettőszáz) forint felülvizsgálati eljárási költséget, valamint az államnak külön felhívásra 309.900 (Háromszázkilencezer-kilencszáz) forint felülvizsgálati eljárási illetéket.

Ez ellen az ítélet ellen felülvizsgálatnak nincs helye.

### I n d o k o l á s

A jogerős ítélet alapjául szolgáló tényállás felülvizsgálattal érintett része szerint a peres felek a házasságuk felbontásához kapcsolódó családjogi igények tárgyában - a Csjt. 18. § (2) bekezdés a) pontjában írt kérdésekre is kiterjedően - előbb 2006. november 3-án „Megállapodás” megnevezésű okiratba foglalt peren kívüli szerződést, majd a házasságukat felbontása iránt Nyíregyházi Városi Bíróság előtt 1.P.23.297/2006. szám alatt folyamatban volt és a házasságuk felbontásáról rendelkező jogerős ítélettel befejezett perben a 2007. április 10-én megtartott tárgyaláson - a bíróság ugyanezen a napon jogerőre emelkedett 6-1. sorszámú végzésével jóváhagyott - egyezséget kötöttek.

A felperes és az alperes, mint szerződő felek a fentebb említett okirat 1/2. pontjában rögzítették, hogy kapcsolatukból 1997. május 28-án T. utónevű gyermekük született. Az okirat 1/3. pontja tartalmazza, hogy a felperes az okirat aláírásával egyidejűleg megfizetett az alperesnek 5.000.000 forintot a kiskorú gyermekük tartására, előre a gyermek felsőfokú tanulmányai befejezésének végéig. Az alperes az okirat aláírásával elismerte, hogy tartásdíj címén a felperestől 5.000.000 forintot átvett.

A peres felek a bíróság jogerős végzésével jóváhagyott bontóperi egyezségükben - egyebek mellett - megállapodtak abban, hogy az 1997. május 28-án született T. utónevű gyermek az anyánál, jelen per alperesénél nyer elhelyezést. A jelen per felperese kötelezte magát arra, hogy 2006. november 1. napjától kezdődően a gyermek tartására megfizet havi 35.000 forint határozott összegű gyermektartásdíjat jelen per alperesének. A felek egyben megállapították, hogy a felperes a tartásdíj fizetési kötelezettségének kielégítése fejében 2006. november 3-án, előre egy összegben 5.000.000 forintot megfizetett az alperesnek. Megállapították továbbá, hogy a tartási kötelezettség említett módon történő kiegyenlítésére figyelemmel a felperes gyermektartásdíj-fizetési kötelezettsége szünetel.

A T. utónevű gyermek fogamzási idejében a felperesnek és az alperesnek a bensőséges viszonya (szexuális kapcsolata) már fennállt. A felperes a gyermekre, közvetlenül a gyermek megszületését követően teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot tett, a gyermek apjaként a felperes feltüntetését az anyakönyvi adatok is tartalmazzák. A későbbiekben a felek élettársi kapcsolatot létesítettek, 2001. május 5. napján pedig házasságot kötöttek, a házassági életközösségük azonban - a házasságuk felbontása tárgyában hozott jogerős ítélet ténymegállapítása szerint - 2006. novemberében végleg megszakadt. Az életközösségük megszűnése óta a felperes a T. utónevű gyermekkel a kapcsolattartás keretei között tartotta.

A felperes négy évvel a házasság felbontása után a Nyíregyházi Városi Bíróságon 1.P.24.131/2010. szám alatt apaság vélelmének megdöntése iránti pert indított a T. utónevű kiskorú gyermek mint I. rendű alperes, valamint a jelen per alperese mint II. rendű alperes ellen. A Nyíregyházi Városi Bíróság a 2011. május 10-én jogerőre emelkedett 1.P.24.131/2010/11. számú ítéletével megállapította, hogy az 1997. május 28-án X. alperesi anyától született kiskorú E. T. I. rendű alperesnek nem Y. felperes az apja. Az apaság vélelmének megdöntése iránt folyamatban volt perben

jelen per alperese csatolta azt a magán megrendelése alapján készített DNS-profil-vizsgálati eredményt tartalmazó szakértői véleményt, melynek megállapítása szerint a szájnyalkahártyasejt vizsgálati anyagból izolált DNS minták analízise alapján több mint 99,99 %-os a valószínűsége annak, hogy Z. feltételezett apa és kk. E. T. biológiai apa-gyermek kapcsolatban állnak egymással.

A felperes apasági vélelmének jogerős ítéleti megdöntése óta Z. ny.-i lakos a T. utónevű gyermek vonatkozásában teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatot tett, és a gyermek családi jogállásának ehhez igazodó változását, a gyermek apjaként Z. feltüntetését, az anyakönyvi adatok is tartalmazzák.

A felperes a 2011. szeptember 26. napján előterjesztett keresetében elsődlegesen annak megállapítását kérte, hogy a közte és az alperes között 2006. november 3. napján létrejött szerződés (Megállapodás) gyermektartásdíjra vonatkozó 1.3.) pontja a Ptk. 210. § (1) bekezdése alapján érvénytelen, egyben kérte az alperesnek a Ptk. 237. § (1) bekezdése alapján 5.000.000 forint és annak 2006. november 3. napjától a kifizetés napjáig járó, a Ptk. 301. § (1) bekezdése szerinti mértékű késedelmi kamata, valamint a perköltség megfizetésére történő kötelezését arra való hivatkozással, hogy a megállapodás megkötésekor a gyermek tőle való biológiai származásában való tévedésben volt. Másodlagosan, arra az esetre, ha a bíróság a Ptk. 210. § (1) bekezdésére alapított megtámadási keresetét nem találná megalapozottnak, a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint (Ptk. 361. § (1) bekezdése) kérte az alperesnek a kereset szerinti összeg és járulékai megfizetésében való marasztalását.

Az alperes az érdemi ellenkérelmében kérte a felperes mindkét jogcímen előterjesztett keresetének a teljes elutasítását, valamint az alperesnek perköltségekben való marasztalását. A jogalapot egyik jogcímen sem ismerte el, és az összezszerűséget is vitatta. Azzal érvelt, hogy a felperes minősült a gyermek apjának és ezért az eltartására is ő volt köteles mindaddig, amíg az apaságának törvényes vélelmét a bíróság jogerős ítélete meg nem döntötte, a felperes által kifizetett összeggel pedig nem gazdagodott, mert azt a megállapodás létrejöttétől a felperes apaságának vélelmét megdöntő ítélet jogerőre emelkedéséig terjedő 48 hónapos időszakban teljes egészében a gyermek tartására fordította. Hivatkozott arra is, hogy a felperes a tévedés jogcímen történő megtámadására alapítottan egyébként is csak a bíróság által jóváhagyott egyezség „szerződési része” érvénytelenségének a megállapítása iránti keresetet terjeszthetne elő, ennek sikere esetén pedig a jogerős ítéletre való hivatkozással a bontóperbeli egyezséget jóváhagyó végzés ellen terjeszthetne elő perújítási kérelmet (EBH 2002/642.).

Az elsőfokú bíróság az ítéletével kötelezte az alperest, hogy fizessen meg a felperesnek 15 napon belül 5.000.000 forintot és ennek 2006. november 3. napjától a kifizetés napjáig járó, a késedelemmel érintett naptári félévet megelőző utolsó napon érvényes jegybanki alapkamattal megegyező mértékű kamatát, valamint 550.000 forint perköltséget.

Az ítéletének indokolása szerint a felperes a szerződés megkötésekor lényeges körülmény tekintetében, nevezetesen abban, hogy a T. utónevű gyermeknek nem az apja, tévedésben volt, ezt a tévedését az alperes okozta, ezért ezen tévedésre való hivatkozás a Ptk. 210. § (1) bekezdése alapján alapot szolgáltatott a „2006. novemberében megkötött egyezség megtámadására.” Mindezen indokok alapján megállapította, hogy a felek között 2006. november 3. napján létrejött megállapodás gyermektartásdíjra vonatkozó rendelkezései (1/3. pont) érvénytelenek. Kifejtette, hogy a Ptk. 237. § (1) bekezdése szerint érvénytelen szerződés esetében a szerződéskötés előtt fennálló helyzetet kell visszaállítani, az alperes köteles ezért a megállapodásban feltüntetett 5.000.000 forint felperes részére történő visszafizetésére, valamint a korábban rendelkezésére bocsátott pénzösszeg - szolgáltatás - egyoldalú használatára tekintettel ún. egyenértéki kamat megfizetésére is, amelynek mértéke azonos a Ptk. 301. § (1) bekezdésében foglaltakkal.

Az alperes érdemi védekezésében felvetett eljárásjogi kérdések kapcsán az első fokú bíróság rámutatott arra, hogy adott esetben nincs helye a Pp. 123. §-ában foglalt megállapítási keresetnek, mert a megállapítási kereset jogszabályi feltétele, a teljesítés követelésének kizártsága hiányzik. Álláspontja szerint nincs lehetőség az alperes által hivatkozott 48 havi tartásdíj elszámolására sem, tekintettel arra, hogy a perbeli gyermek származása már a bontóper megindítása előtt ismert volt az alperes előtt, aki ezt titokban tartotta, a gyermek tényleges származása tehát nem az apaság vélelmének megdöntése iránti perben derült ki.

Az elsőfokú ítélet ellen az alperes fellebbezéssel élt annak megváltoztatása, és a felperes keresetének teljes elutasítása iránt.

A felperes a fellebbezési ellenkérelmében az elsőfokú bíróság ítéletének a helyben hagyását kérte.

A másodfokú bíróság az ítéletével az elsőfokú bíróság ítéletét

részben és akként változtatta meg, hogy a felperesnek a Nyíregyházi Városi Bíróság 2007. április 10. napán jogerőre emelkedett 1.P.23.297/2006/6-1. számon jóváhagyott egyezsége alapuló tartásdíj fizetési kötelezettségét az 1997. május 28-án született T. utónevű gyermek vonatkozásában 2011. május 11. napjával megszüntette. Az alperes marasztalásának főösszegét 3.098.700 forintra, míg az alperes által a felperes részére fizetendő első fokú perköltség összegét 330.000 forintra leszállította. A kamatfizetés kezdő időpontját 2011. május 12. napján állapította meg. Ezt meghaladóan a felperes keresetét elutasította. Kötelezte az alperest, hogy fizessen meg 15 napon belül a felperesnek 30.000 + ÁFA másodfokú részperköltséget. Az illetékügyi hatóság külön felhívására, az ott megjelölt módon és időben - a felperest 152.200 forint, míg az alperest 247.800 forint feljegyzett fellebbezési eljárási illeték államnak való megfizetésére kötelezte.

A döntését azzal indokolta, hogy a Csjt. 69/A. (2) bekezdése (nyilvánvaló elírás miatt helyesen: Csjt. 69/B. §-a) szerint a gyermektartásdíjról a bíróság a szülők megegyezésének hiányában dönt. A „közös egyetértés” jelentheti a peren kívüli vagy a perben kötött megállapodást is. A peres eljárásban a felek a jogvitát egyezséggel rendezhetik, melyet a bíróság a Pp. 148. § (3) bekezdésében foglaltak értelmében akkor hagyhat jóvá, ha az egyezés megfelel a jogszabályoknak. A tartásra kötelezett és a gyermeket gondozó szülő megállapodhatnak abban, hogy a kötelezett a tartási kötelezettség kiegyenlítéséül megfelelő vagyontárgyat (pénzösszeget) ad a jogosultnak. Az ilyen megállapodás bírósági egyezésbe foglalható, de létrejöhet peren kívül is. Ha a felek megállapodásukat bírósági egyezésbe foglalják, a Ptk. 13. §-ának (1) bekezdése értelmében a bíróság bírálja el, hogy a megállapodás megfelel-e a gyermek érdekeinek (BH 1981/233., BH 1981/459.).

A perbeli egyezés kettős természetű jogintézmény. Egyrészről kötelmi jogviszonyt teremt a felek között. Másrészről olyan eljárási cselekmény, mellyel kifejezésre juttatják a per befejezésére irányuló szándékukat, ezért a bíróság jóváhagyó végzésével (Pp. 148. § (1) bekezdés) ítélet hatályúvá válik (EBH 2012/2410.).

A jogerős egyezés a Pp. 148. § (4) bekezdése alapján a bírói ítélettel azonos hatályú, ami a Pp. 229. § (1) bekezdése szerint kizárja, hogy az elbírált jogot a felek új kereset formájában vagy más módon vitássá tegyék. A Pp. 230. § (1) bekezdésében meghatározott ítélet (egyezség) anyagi jogi ereje azonban nem gátolja, hogy a felek bármelyike keresetet indítson a szolgáltatás mennyiségének és időtartamának megváltoztatása iránt, ha annak feltételei fennállnak. Ezzel az eljárási szabállyal áll összhangban

a Csjt. 69. §-ának (1) bekezdése. Hasonló rendelkezést tartalmaz a Csjt. 18. § (3) bekezdése.

A már megállapított gyermektartásdíj megváltoztatásának a jogalapját a Csjt. 69. § (1) bekezdése akként határozza meg, hogy ha közös egyetértéssel, vagy bírósági ítélettel megállapított rokoni tartás megállapításának alapjául szolgáló körülményekben lényeges változás állott be, a tartás mértékének megváltoztatását, vagy a tartás megszüntetését lehet kérni, míg a Pp. 230. § (1) bekezdése kimondja, hogy ha az ítélet egyik felet olyan szolgáltatásra kötelezi, amely az ítélet meghozatala után jár le (122. § (2) bekezdés), az ítélet (egyezség) anyagi jogereje nem gátolja, hogy a felek bármelyike keresetet indítson a szolgáltatás mennyiségének és időtartamának megváltoztatása iránt, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság az ítéletét (egyezség jóváhagyását) alapította, utóbb lényegesen megváltoztak.

A bíróság által jóváhagyott egyezség a polgári jog általános szabályai szerint megtámadható ugyan, a Csjt. 31. § (5) bekezdéséhez kapcsolódó szakirodalom szerint azonban a Ptk. polgári jogi szabályainak a családjogi jogviszonyokra való alkalmazhatóságára egyrészt csak kiegészítő jelleggel, másrészt csak „megfelelően”, tehát a családjogi jogviszonyok sajátosságaira tekintettel kerülhet sor.

A rokonság joghatásainak az előidézésére alkalmas szabályait a Csjt. Második Részének V. Fejezete, valamint az örökbefogadásra vonatkozó VI. Fejezete tartalmazza. Az előbbi Fejezet 35-44. § -ai (az ismeretlen szülőktől való származás kivételével) az anyaság és az apaság jogi státuszát egyaránt a leszármazás biológiai tényéhez kívánja ugyan kapcsolni, az anyai jogállás betöltését azonban tényként kezeli, az apai jogállását pedig - a törvény által meghatározott sorrendben - vélelmek rendszerére alapítja, ezért a biológiai származás hiányának a bizonyítottsága esetén (valamelyik vagy mindkét) szülői státusz - mindenkiel szemben hatályos jogerős bírói ítélettel történő - kiüresítésére lehetőséget nyújt. A Csjt. alkalmazásában tehát származáson nem a vér szerinti, hanem a jog szerinti származást kell érteni, ezért jogi hatások (tartás, szülői felügyelet, stb.) kizárólag a jog szerinti származáshoz kapcsolódnak, a pusztán biológiai származás jogilag nem értékelhető.

Ennek megfelelően a feleség által a férj ellen indított gyermektartási perben az alperes nem hivatkozhat kifogásként arra, hogy a gyermek nem tőle származik (LB PK 102. számú állásfoglalás). A volt férjet apasága vélelmének fennállása folytán törvényes tartási kötelezettség terheli, ezért az apasági vélelem megdöntése

iránt indított per ellenére ideiglenes intézkedéssel is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére (BH 1986/148.), és a volt férj tartási kötelezettsége csak a vélelem megdöntését kimondó ítélet jogerőre emelkedésétől szűnik meg (BH 1998/344., BH 2007/339.). Ha a tartásdíj fizetési kötelezettség megszüntetése kapcsán visszajáró szolgáltatásról kell határozni, a Pp. 261-262. §-ai (helyesen: 361-362. §-ai) szerinti jogalap nélküli gazdagodás szabályai az irányadók ugyan, az ítélkezési gyakorlat szerint a jogalap nélküli gazdagodás tényét és mértékét a bekövetkezésének időpontjához viszonyítva kell vizsgálni (BH 1981/512).

A perbeli esetben a felperes apaságának véelme a gyermekre vonatkozó - Csjt. 37. § (1) bekezdése szerinti - teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatán, alapult, és ez a vélelem - a hivatkozott § (4) és (5) bekezdéseiben foglalt külön jogi aktusnál fogva tette a felperes által az apai jogállást betöltötté. A felperes a gyermek részére tartást és gondviselést e vélelmen alapuló jogi kötelezettségét teljesítve, de biológiai szülőiségének tudatában nyújtott, és az őt megillető szülői jogokat is ennek megfelelően gyakorolta. A felperesnek a házassági életközösség megszűnése után a gyermektartásdíj fizetésére vonatkozóan előbb a 2006. november 3-án kelt, „Megállapodás” megnevezésű magánokiratban, majd a bíróság 2007. április 10-én kelt és jogerőre emelkedett végzésével jóváhagyott egyezségben foglalt kötelezettségvállalása a jog szerinti szülői státusza alapján történt, hiszen a szülői kötelezettségek teljesítésére csak a jog szerinti szülő kötelezhető, a családi jogállás törvény szerinti rendezettsége pedig mindenkivel szemben hatályos.

A felperes apasága véelmének jogerős ítélettel való megdöntésével a gyermek jog szerinti apai státusza azonban megüresedett, amelynek a gyermek tartása körébeni jogkövetkezményeit a fentebb idézett jogszabályok együttes értelmezése alapján, a volt házastársak tartós jogviszonyát rendező egyezség Csjt. 69. § (1) bekezdésén alapuló megváltoztatása keretében, a felperest terhelő gyermektartásdíj megszüntetésével kell levonni.

A felperes elsődleges jogcímként a 2006. november 3-án kelt, „Megállapodás” megnevezésű magánokiratban foglalt - magánegyezségnek minősülő - szerződés gyermektartásdíjra vonatkozó kikötését (1/3. pont) a Ptk. 210. § (1) bekezdésére alapozottan megtámadta, és annak érvénytelensége jogkövetkezményeként, a Ptk. 237. § (1) bekezdése alkalmazásával kérte az alperesnek 5.000.000 forint gyermektartásdíj visszafizetésére történő kötelezését. Kétségtelen, hogy az említett magánegyezség képezte a felek bontóperi egyezségét, amely „a per tárgya fölötti szerződés”. Azáltal azonban, hogy a felperes gyermektartásdíj fizetési

kötelezettsége tárgyában a felek a későbbiekben a korábbi peren kívüli megállapodásukkal azonos tartalmú jogerős bírósági végzéssel jóváhagyott és végrehajtható perbeli egyezséget kötöttek, a korábbi „magánegyezség” felperes általi megtámadása oka fogyottá vált, ezért a felperesnek a jelen perbeli elsődleges keresetével célzott jogi hatás elérése érdekében nem a „magánegyezséget”, hanem az utóbb létrejött perbeli egyezséget kellett volna megtámadnia.

A perbeli egyezség érvénytelensége - bármely más megállapodáshoz hasonlóan - megállapítható és elvileg nem zárható ki annak a Ptk. 210. § (1) bekezdése alapján történő megtámadása sem. Az adott esetben azonban a bíróság jogerős végzésével jóváhagyott egyezségnek a T. utónevű gyermek tartására, illetve a felperes gyermektartásdíj-fizetési kötelezettségére vonatkozó rendelkezése a tartás kérdésében olyan tartós családjogi jogviszonyt keletkeztetett a felek között, amelyre a Pp. 230. § (1) bekezdésének az eljárásjogi rendelkezése, valamint a Csjt. 69. § (1) és 18. § (3) bekezdésének a hasonló tartalmú anyagi jogi szabályai az irányadók. Az előbb hivatkozott törvényhely szerint az egyezség anyagi jogereje (Pp. 148. § (3) bekezdés, 229. § (1) bekezdés) nem gátolja, hogy a felek bármelyike keresetet indíthasson a szolgáltatás mennyiségének és időtartamának megváltoztatása iránt, ha annak feltételei fennállnak, vagyis ha azok a körülmények, amelyek a bíróság döntését egyezség jóváhagyását alapította, utóbb lényegesen megváltoztak. Ennek következménye pedig az, hogy a bírósági végzéssel jóváhagyott egyezségben megállapított, havi 35.000 forint határozott összegű gyermektartásdíj fizetésére vonatkozó felperesi kötelezettségvállalás mellőzésére és a már lejárt tartásdíjrészletek, valamint a jövőben esedékessé váló tartásdíjrészletek kiegyenlítése fejében előre, egy összegben megfizetett tartásdíj-szolgáltatás visszafizetésére irányuló felperesi kereset jogalapjának elbírálására nem az elsőfokú bíróság által tévesen alkalmazott, a Ptk. 210. § (1) bekezdése, hanem a Csjt. 69. § (1) bekezdésének és a Ptk. 361-362.-§-ainak az általános anyagi jogi rendelkezései, valamint a Pp. 230. § (1) bekezdésének az eljárásjogi szabálya irányadók.

Más kérdés az, hogy a felperes keresetének az elsődleges jogcímeként felhozott az a körülmény, mely szerint a peren kívüli szerződés megkötésekor a gyermek tőle való származását illetően megtévesztette őt az alperes, míg a gyermek tőle való biológiai származása bizonyított hiányának az ismeretében a megállapodást nem kötötte volna meg, a Ptk. 210. § (1) bekezdésének az alkalmazásában nem minősül olyan lényeges körülménynek, amelynek alapján - az elsődleges jogcím érdemi elbírálhatósága esetén - a szerződés vitás rendelkezésének érvénytelensége tévedés okából megállapítható lenne. A perbeli gyermek tényleges származása valóban olyan

lényeges kérdés, amely az apa és a gyermek közötti viszonyt meghatározza, a volt házastársak közötti egyes jogviszonyokban pedig döntő jelentőségű ugyan, a vitás szerződés megkötésekor azonban a felperes, mint szerződő fél szerződési akaratának kialakítása és kifejezése szempontjából mégsem értékelhető a Ptk. 210. § (1) bekezdése szerinti lényeges körülménynek, mert ennek figyelembevételére az apasági vélelem megdöntése előtt a Csjt. 37. § (1) bekezdése értelmében nem volt (nem lett volna) jogi lehetőség. A felperesnek a perbeli gyermekkel szembeni tartási kötelezettsége ugyanis a szerződéskötés kori jogi apai státusza, tehát az apasága vélelmének fennállása folytán a közöttük lévő biológiai kapcsolat bizonyított hiánya esetén is fennállott és ugyanez a jogi helyzet állt fenn a felek bontóperi egyezségének megkötésekor is. Ha és amennyiben a bontóperi eljárás idején a felperes tudomással bírt volna a perbeli gyermek tényleges származásáról, és azzal egyidejűleg az apasága vélelmének megdöntése iránt pert indított volna, úgy a Pp. 153. § (1) bekezdése alapján kérhette volna a tárgyalás felfüggesztését az apaság vélelmének megdöntése iránti kereset jogerős eldöntéséig, de az apaság vélelmének megdöntése iránt indított per ellenére ideiglenesen is kötelezhető lett volna gyermektartásdíj fizetésére (BH 1986/148). Így tehát a felperes - függetlenül attól, hogy a felek peren kívüli szerződésének avagy bontóperi egyezségének megkötésekor a perbeli gyermek tényleges származásáról tudomással bírt-e vagy sem - a jogi apai státusza folytán a Csjt. fentebb felhívott rendelkezései - elsősorban a Csjt. 69/A. § (2) bekezdése - értelmében köteles volt a perbeli gyermek után gyermektartásdíj fizetésére, hiszen e fizetési kötelezettsége alól csak a vélelem megdöntését kimondó ítélet jogerőre emelkedésétől mentesülhetett. Ebből okszerűen következik, hogy a felek szerződése, valamint perbeli egyezsége megkötésének időpontjában a G. utónevű gyermek tényleges származása a felperes törvényes tartási kötelezettségét érintő lényeges ténykérdések körén kívül eső körülménynek számított. Mint ahogyan a tartási igény érvényesítésének a lehetősége csak a jog szerinti apával szemben lehetséges, éppúgy a bíróság gyermektartásdíjban csak a jog szerinti apát marasztalhatja. Ez azonban nem jelenti egyben azt is, hogy a tartási kötelezettségnek a jog szerinti apához fűződése és az ezen alapuló bírósági marasztalás teljesítése utóbb, az apaság vélelmének megdöntése miatt ne válhatna jogalap nélkülivé.

A másodfokú bíróság minősítése szerint a másodlagos kereset valóságos tartalmának (Pp. 3. § (2) bekezdés) megfelelően a per megindításának célja a felperes részéről az volt, hogy ha a bíróság az elsődleges jogcímen előterjesztett kereseti kérelmét nem találja megalapozottnak, úgy a tartásdíj-fizetési kötelezettségének megszüntetésével egyidejűleg a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint határozzon a visszajáró szolgáltatásról. Az alperes szempontjából pedig irányadó az az elv, hogy nem minősül a

kereseten való túlterjeszkedésnek, ha a bíróság kevesebbet ítél meg, mint amennyire a kereset irányul, vagy általában, ha a marasztalás kevésbé súlyos, mint a kereseti kérelem (LB Pfv.II.22.310/1999.).

A felperes apaságának - a Csjt. 37. § (1) bekezdése szerinti - törvényes vélelme folytán a perbeli gyermek születésétől kezdődően a felperest kellett a gyermek apjának tekinteni mindaddig, amíg apaságának törvényes véelmét a Nyíregyházi Városi Bíróság a 2011. május 10. napján jogerőre emelkedett 1.P.24.131/2010/11. számú ítéletével meg nem döntötte. Ennek megfelelően apaságának törvényes vélelme folytán a gyermektartásdíj-fizetési kötelezettségének a bíróság végzésével jóváhagyott egyezségben meghatározott kezdő időpontjától, azaz 2006. november 1. napjától a vélelmet megdöntő ítélet jogerőre emelkedésének napjáig, azaz 2011. május 10. napjáig terjedő időre a Csjt. 60. § (1) bekezdése, 61. § (2) bekezdése és 69/A. §-a alapján kizárólag a felperest (és - a Csjt. 63. § (1) bekezdése értelmében vele egy sorban - az anyát, az alperest) terhelte a perbeli gyermek eltartásának kötelezettsége. E törvényes tartási kötelezettsége pedig az apasága törvényes véelmének a megdöntése folytán nem a gyermek születésére visszamenő hatállyal, hanem csak a jövőre nézve szűnt meg. A 2011. május 10. napját megelőző időszakra vonatkozóan tehát más férfi tartási kötelezettsége nem lenne megállapítható még amellett sem, hogy a felperes apaságának a törvényes véelmét megdöntő ítélet jogerőre emelkedését követően a perbeli gyermek vonatkozásában más férfi - Z. ny.-i lakos - apaságának a törvényes vélelme - teljes hatályú apai elismerő nyilatkozat alapján - beállott. Ennek indoka az, hogy az apai véelmekhez fűződő joghatások keletkezésének ideje és a joghatások (így a tartási kötelezettség) bíróság előtti érvényesíthetőségének, kikényszeríthetőségének a határideje elkülönül. A visszamenőlegesen követelt tartásdíj érvényesítésére a Csjt. 68. § (1) bekezdése ugyanis hat hónapos korlátozást ír elő, amit a kötelelem célja (alimentációs szolgáltatás) tesz indokolttá. (E határidő alapeset, de nem kizárólagos. Kivételt szabályozó rendelkezést tartalmaz a Csjt. 68. § (2) bekezdése és Ptk. 280. § (3) bekezdése.).

Más kérdés, hogy az apaság vélelme valamennyi tényállás esetén a gyermek születésétől áll be. Az egyik vélelem megdöntésével és egy másik vélelem keletkezésével nem (jog szerinti) apa személye változik meg, hanem a jog által vélelmezett apaság, a keletkezésére visszamenő hatállyal tévesnek bizonyulva valósága dől meg és helyébe egy másik vélelem lép. Ettől kezdődően az apai vélelemhez fűződő joghatások, egyebek mellett a szülői jogok és kötelezettségek azok érvényesíthetőségétől, kikényszeríthetőségétől függetlenül a gyermek születésétől kezdődően következnek be. Ebből okszerűen következik, hogy az apai vélelme megdőlte miatt a

felperesi tartási teljesítések kezdettől fogva jogalap nélküliek, attól függetlenül, hogy a vélelem megdöntése előtti felperesi teljesítések nem voltak jogellenesek, mert bár utóbb tévesnek bizonyult, de a jog szerint fennálló apai vélelmen, illetőleg jogszerű hatályos bírósági határozaton alapultak. Az apai vélelem megdöntével a felperesi teljesítések viszont utólag okafogyottá, jogcím nélkülivé váltak.

A felperes 2011. május 10. napját megelőző jogcím nélküli teljesítéseivel a gyermeket utóbb magáénak elismerő férfi, a perben álló Z. a felperes terhére jogalap nélkül gazdagodott. A Ptk. 361. §-a szerinti jogalap nélküli gazdagodás ugyanis nemcsak közvetlen vagyongyarapodással valósulhat meg, hanem azáltal is, hogy valamely kötelezettséget a kötelezett személy helyett más teljesíti, akár annak tudatában, hogy ő a kötelezett. Más kérdés, hogy a gyermeket utóbb magáénak elismerő férfi gazdagodásának mértéke nem feltétlenül igazodik a felperes teljesítéséhez. A szülő tartási kötelezettsége a Csjt. vonatkozó szabályai (69/A. §-tól 69/D. §-ig) szerint ugyanis elsősorban saját teljesítőképességéhez igazodik.

Megjegyezte a másodfokú bíróság, hogy az ítélezési gyakorlat szerint az apasági vélelem megdőlte esetén a vélelmezett apa a jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint követelheti a gyermekre fordított költségei és a teljesített tartásdíj megtérítését attól a férfitől, aki helyette teljes hatályú elismerés folytán megüresedett apai státuszba lépett. A megtérítésre annyiban jogosult, amennyiben az elismerés folytán az apai jogállásba lépő férfi tartási kötelezettsége az érintett időszakban fennállt (LB EBH 2010/2228. és BH 2011/104.).

Az alperes vonatkozásában viszont a jogalap nélküli gazdagodás megtérítése iránti kereset teljesítését a 2011. május 10. napját megelőzően teljesített tartásdíjrészletekre vonatkozóan a Ptk. 262. §-a (helyesen: 362. §-a) eleve kizárja. A kiskorú gyermeket illető tartás jogosultja ugyanis maga a gyermek, és nem a gondozó szülő. A gondviselő szülő a tartásdíjnak csupán a Csjt. 79. §-a szerinti vagyongazdálkodója, aki a másik szülőnek a gyermek megélhetésére nyújtott szolgáltatásait, illetőleg a tartásdíjat köteles a gyermek megélhetésére fordítani (4/1987. (VI. 27) IM rendelet 16. §). Tény, hogy az alperes ezt a kötelezettségét teljesítette, a 2006. november 1-jétől 2011. május 10. napjáig terjedő időben esedékessé vált tartásdíjrészletek céljuknak megfelelő felhasználása megtörtént. Ezzel az alperes egyébként nem is gazdagodhatott, még közvetetten sem. A kiskorú gyermek eltartása ugyanis a szülők mindegyikét, és nem csak az anyát, illetve a gondviselő szülőt terheli. Így a felperes által ez utóbb említett időszak alatt nyújtott pénzbeli tartás teljesítése nem az alperes, mint másik

szülő, hanem a gyermek biológiai apja helyett történt.

Más a helyzet a 2011. május 10. napját követő időszakban esedékessé vált tartásdíjrészletek, illetve a jövőbeni tartásdíjrészletek kielégítése fejében a felperes által korábban készpénzben (egy összegben) előre nyújtott teljesítés tekintetében, ugyanis a felperes apaságának vélelmét megdőntő ítélet említett időpontban történt jogerőre emelkedésével egyidejűleg a felperes tartásdíj fizetési kötelezettsége a perbeli gyermek vonatkozásában megszűnt, míg a felperesi apai vélelem megdőltével egy másik apai vélelem keletkezett és a gyermeket magáénak elismerő férfi, Z. - a perbeli tanúvallomása szerint - a gyermek tartásához pénzbeli tartás formájában hozzájárult (5. sorszámú jkv. 3. oldala). Az alperes a Z. tanú által előadottakra észrevételeket nem tett, azt semmivel nem cáfolta.

Az apasági vélelmet megdőntő ítélet meghozatala óta az alperes előtt nem lehetett kétséges, hogy a továbbiakban a felperest a perbeli gyermek vonatkozásában tartásdíj fizetési kötelezettség nem terheli, amit egyértelműen igazol az is, hogy ezzel egyidejűleg a tartást a vérszerinti apától igényelte, vagy legalábbis elfogadta azt. A rendelkezésre álló adatokból tehát arra vonható le alappal következtetés, hogy a 2011. május 10. napját követő időszakban esedékessé vált tartásdíjrészletek már nem a perbeli gyermek tartását szolgálták, így tehát azokkal az alperes a felperes terhére gazdagodott.

A fentebb részletezett indokokból a 2011. május 10. napját követő időszakra esedékes tartásdíjrészleteket a felperes az alperestől a Ptk. 361. § (1) bekezdése értelmében alappal követelheti.

A felek bontóperi egyezsége egyértelmű a tekintetben, hogy a felperest terhelő tartás mértéke havi 35.000 forint határozott összegben került meghatározásra. A 2006. november 1. napjától 2011. május 10 napjáig terjedő időre esedékes tartásdíjrészletek havi összege tehát 35.000 forintban vehető számításba. Nem változtat ezen a tényen az a körülmény, hogy a felek megállapodása alapján a felperes a tartás kiegyenlítése fejében, a megállapodás megkötése előtt egy összegben 5.000.000 forintot átadott az alperesnek. Az alperesnek, mind gondviselő szülőnek a Csjt. 79. §-ában, valamint a 4/1987. (VI. 27.) IM rendelet 16. §-ában írt rendelkezések értelmében ugyanis a felperes által 5.000.000 forint készpénzvagyonnal kiegyenlített tartás felhasználása során a tartásdíj havi 35.000 forintos mértékére, azaz az előre egy összegben kiegyenlített tartás arányos felhasználására elsősorban a gyermek érdekében figyelemmel kellett lennie.

Önmagában az a körülmény, hogy a 2011. május 11. napját követő időszakban esedékessé váló tartásdíjrészletek összege az alperesnél megtakarítás vagy más formában kifejezetten nincs meg, a megtérítési kötelezettségét nem zárja ki. A Ptk. 361. § (2) bekezdése értelmében ugyanis a vagyoni előny értékének megtérítése alól nem mentesít, ha azt természetben visszaszolgáltatni nem lehet.

A 2006. november 1. napjától 2011. május 10. napjáig terjedő - 54 hónapot és 10 napot magában foglaló - időszakban esedékessé vált tartásdíjrészletek  $(35.000 \text{ Ft/hó} \times 54 \text{ hó} =) 1.890.000$  forint +  $(1.130 \text{ Ft/nap} \times 10 \text{ nap} =) 11.300$  forint, mindösszesen 1.901.300 forintot tettek ki. Ehhez képest az alperesnél a felperes terhére jelentkező vagyoni előny értéke  $(5.000.000 - 1.901.300 =) 3.098.700$  forint, mely összeget a fentebb részletezett jogi indokokból köteles a felperesnek megtéríteni.

A gyermektartásdíj fizetési kötelezettséggel kapcsolatban fentebb kifejtettek szerint az apaság vélelmének megdöntése a tartásdíj megállapításának alapjául szolgáló körülményekben bekövetkezett olyan változás, amely a tartási kötelezettség megszüntetésének a Csjt. 69. § (1) bekezdése alapján előterjesztendő keresettel való igényérvényesítés lehetőségét teremteni meg. Ezért a másodfokú bíróság - az elsőfokú bíróság ítéletének részbeni megváltoztatásával - a peres felek jogerős végzéssel jóváhagyott egyezsége alapján felperest terhelő gyermektartásdíj fizetési kötelezettséget 2011. május 10. napjával megszüntette, egyben az alperes elsőfokú ítéletben megállapított marasztalásának főösszegét 3.098.700 forintra leszállította, míg az alperes késedelmi kamatfizetési kötelezettségének kezdő időpontját - miután az említett összeg megfizetésével 2011. május 11. napján késedelembe esett - 2011. május 12. napjában állapította meg, ezt meghaladóan pedig a felperes keresetét, mint megalapozatlant elutasította.

- o -

A jogerős ítélet ellen az alperes felülvizsgálati kérelemmel élt - annak tartalmát tekintve - a másodfokú bíróság ítéletének a hatályon kívül helyezése, valamint az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatása és a felperes keresetének az elutasítása iránt.

A felülvizsgálati kérelmének részletesen kifejtett indokai szerint a jogerős ítélet alapjául szolgáló tényállás megállapításának a módja és a perben eljáró bíróságoknak az arra alapított érdemi döntése a Ptk. 362. §-át, valamint a Pp. 148. § (3) bekezdését, 221. § (1) bekezdését és 261. § (3) bekezdését sérti, és ellentétes

a Legfelsőbb Bíróság BH 2011/104. száma alatt közzétett eseti döntésében foglaltakkal is.

Az alperes indokai szerint megalapozatlan, irat- és tényállás ellenes a másodfokú bíróságnak az az álláspontja, hogy az 5.000.000 forint gyermektartásdíjnak a 2006. november 1. napjától 2010. május 10. napjáig terjedő időre járó havi 35.000 forintot, tehát összesen 1.901.320 forintot meghaladó 3.098.700 forintos része „az alperesnél a felperes terhére jelentkező vagyoni előnyt jelentett és azzal az alperes jogalap nélkül gazdagodott, mivel a 2011. május 10. napját követő időszakban esedékessé vált tartásdíj részletek már nem a perbeli gyermek tartását szolgálták.”

Az elsőfokú eljárásban ugyanis bizonylatokkal igazolta, hogy a Tamás utónevű gyermek tartására 48 hónap alatt nem 5.000.000 forintot, hanem ezt meghaladó összeget használt fel, nála tehát semmiféle „megtakarítás, vagyoni előny” nem keletkeztetett, ezért a felperes terhére való „jogalap nélküli gazdagodása egyértelműen kizárt. A bíróság jogerős végzésével jóváhagyott egyezségben meghatározott havi 35.000 forint tartásdíj alapulvételével a felperes által előre megfizetett összeget a gyermek felperes által is ismert szükségleteire teljes körűen felhasználta.

Megalapozatlan a másodfokú bíróságnak az a ténymegállapítása is, hogy Z.-nek a gyermek tartásához való hozzájárulására figyelemmel a 2011. május 10. napját követő időszakban esedékessé vált tartásdíjrészletek nem a gyermek tartását szolgálták. Z. tanúvallomása szerint ugyanis „a gyermek édesanyja nem tartott igényt tartásdíjra ..., a válás megtörténtét követően havi 40.000-50.000 forintos gyermektartásdíjat fizetnek.” Ez a nyilatkozat egyrészt ellentmondásos, másrészt nem tisztázott pontosan, hogy milyen időponttól kezdődően és milyen időtartamban történt Z. részéről tartásdíj fizetés, végül pedig önmagában az a tény, hogy Z. is hozzájárult a gyermek tartásához, nem ad alapot olyan ténymegállapításra, hogy „nem a gyermekre fordította volna a megelőlegezett tartásdíj összegét.” A 2012. április 4-én megtartott tárgyaláson A/1. alatt részletes - bizonylatokkal is alátámasztott - kimutatást csatolt be annak az igazolására, hogy a perbeli gyermek tartására minimálisan havi 100.000-150.000 forintot fordított és fordít jelenleg is, ez a körülmény pedig a jogalap nélküli gazdagodásának lehetőségét kizárja.

A Legfelsőbb Bíróság a BH 2011/104. száma alatt közzétett eseti döntésében már rámutatott arra, hogy „a tartásdíjat kapó” szülő tekintetében a jogalap nélküli gazdagodás megtérítése iránti kereset teljesítését a Ptk. 362. §-a eleve kizárja, ezért az

említett jogcímen történő marasztalása jogszabálysértő.

Jogszabálysértő a felperes gyermektartásdíj fizetési kötelezettségének a megszüntetéséről rendelkező másodfokú ítéleti rendelkezés is azért, mert a felperes erre irányuló keresetet semmilyen jogcímen nem terjesztett elő.

Megalapozatlan és jogszabálysértő a másodfokú bíróságnak az egyezséget jóváhagyó végzés anyagi jogerejére való hivatkozását elvető az az álláspontja is, mely szerint „az apasági vélelmét megdöntő jogerős ítélet olyan bírósági határozat, amely a perújítás okaként figyelembe vehető tényt rögzít, így az alapperben vitás kérdések vonatkozásában a perújítás alapjául szolgál ..., mivel azonban a felperes a T. utónevű gyermek vonatkozásában az apaságát a bontóperben nem vitatta, ezért az apaság vélelmét megdöntő jogerős ítélet perújítás okaként nem lett volna figyelembe vehető. Emellett a perújítás előterjesztésének „objektív határideje is lejárt.” (15. oldal 3. bekezdés)

A felperesnek ugyanis nem az „apaság vélelmét megdöntő jogerős ítélettel szemben szolgálhat perújítási okként az egyezség megkötésével kapcsolatos körülmény megváltozása, az egyezség szerződési részének érvénytelensége, hanem az egyezséget jóváhagyó jogerős végzéssel szemben. Az a körülmény pedig, hogy a perújítás előterjesztésének az objektív határideje lejárt, nem szolgálhat okként a perújítási ok jogerős bírósági határozatok vonatkozásában történő „félreértelmezésének”, és főleg nem a felperes keresetének történő részleges helyt adásnak „jogalap nélküli gazdagodás jogcímén.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására irányult.

- o -

A Kúria a jogerős ítéletet a Pp. 275. § (2) bekezdése alapján csak a felülvizsgálati kérelem és ellenkérelem keretei között vizsgálta felül.

A felülvizsgálati kérelem nem alapos.

A Pp. 270. § (2) és 275. § (3) bekezdésében foglaltakból az következik, hogy a jogerős ítélet Kúria általi felülvizsgálatát olyan jogszabálysértésre hivatkozással kérheti a fél, amely anyagi jogi és eljárásjogi jellegű egyaránt lehet ugyan, eljárásjogi

jellegű azonban csak akkor, ha az olyan súlyú, amelynek az ügy érdemi elbírálására is lényeges kihatása volt.

I. Téves az alperesnek az a felülvizsgálati érvelése, mely szerint a másodfokú bíróság a felperes kereseti kérelmén túlterjeszkedett azáltal, hogy - erre irányuló kereseti kérelem hiányában - a felperes gyermektartásdíj fizetési kötelezettségének megszüntetéséről rendelkezett.

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 3. § által (1) bekezdése szerint a bíróság a polgári ügyek körében felmerült jogvitát erre irányuló kérelem esetén bírálja el, a (2) bekezdése értelmében a bíróság - törvény eltérő rendelkezése hiányában - a felek által előterjesztett kérelmekhez és jognyilatkozatokhoz kötve van, és a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe. A bíróság döntésének a - pozitív és negatív - korlátairól pedig a Pp. 213. § (1) bekezdése és 215. §-a rendelkezik, amely előbbi kimondja, hogy az ítéletben foglalt döntésnek ki kell terjednie a perben, illetőleg a Pp. 149. § alapján egyesített perekben érvényesített valamennyi kereseti kérelemre (az ítélet teljességének elve), az utóbbi pedig úgy rendelkezik, hogy a döntés nem terjedhet túl a kereseti kérelmen, illetőleg az ellenkérelmen azzal, hogy ez a szabály a főkövetelés járulékaire (kamat, költség, stb.) is kiterjed. A Pp. 247. § (2) bekezdése értelmében a fellebbezési, illetőleg a csatlakozó fellebbezési kérelmet az első fokú ítéletnek fellebbezéssel, illetőleg csatlakozó fellebbezéssel nem érintett részére nem lehet kiterjeszteni, egyébként a fellebbezési, illetőleg a csatlakozó fellebbezési kérelmet - a tárgyalás bezárásáig - meg lehet változtatni, a Pp. 253. § (3) bekezdése pedig úgy rendelkezik, hogy a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét csak a fellebbezési (csatlakozó fellebbezési) kérelem és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között (247. §) változtathatja meg, e korlátok között azonban a perben érvényesített jog, illetőleg az azzal szemben felhozott védekezés alapjául szolgáló olyan kérdésekben is határozhat, amelyekben az elsőfokú bíróság nem tárgyalt, illetőleg nem határozott.

A bírói gyakorlat egységes abban, hogy a kereseti (vizontkereseti) kérelmen való túlterjeszkedés tilalma a jogalap (jogcím) vonatkozásában nem, hanem csak az összegszerűség (mennysiség) vonatkozásában minősül feltétlennek, ezért a jogcím helytelen megnevezése miatt a keresetet (vizontkeresetet) nem lehet elutasítani akkor, ha a követelést támasztó fél által előadott tények valósnak bizonyultak, és ezek a kereseti (vizontkereseti) kérelmet megalapozzák (BH 1980/9/341.).

Ennek megfelelően mutatott rá Legfelsőbb Bíróság 1143. számú Elvi határozata és számos eseti döntése is arra, hogy a kereseti kérelemhez és a felek jognyilatkozataihoz való kötöttség elve nem jelent egyúttal jogcímhez való kötöttséget is. A bíróság feladata a kereseti kérelem ténybeli alapjául szolgáló jogviszony elbírálása és a döntést nem akadályozhatja az, hogy a felperes a perbeli jogviszony minősítését illetően a követelésének jogcímét helytelenül jelölte meg (EBH 2004/2/1143.).

1. A felperes keresetének az elsődleges jogcímét illetően helyesen mutatott rá a másodfokú bíróság az ítéletének indokolásában arra, hogy - a felek jogviszonyának elbírálására irányadó, a házasságról, a családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (a továbbiakban: Csjt.) 69/B. §-a (nem pedig a másodfokú bíróság által nyilvánvaló számelírás folytán tévesen megjelölt 69/A. § (2) bekezdése) szerint a gyermektartásdíjról a bíróság (csak) a szülők megegyezésének hiányában dönt. A felek megállapodása peren kívüli szerződésben, illetve egyezségben vagy a bíróság jogerős végzésével jóváhagyott perbeli egyezségben egyaránt létrejöhét.

A Legfelsőbb Bíróság - jogerős ítélet által helyesen hivatkozott - 2410. számú Elvi határozatának II. pontja szerint a perbeli egyezség kettős természetű jogintézmény: egyrészről kötelmi jogviszonyt teremt a felek között, másrészről olyan eljárási cselekmény a felek részéről, mellyel kifejezésre juttatják a per befejezésére irányuló szándékukat, ezért a bíróság jóváhagyó végzésével (148. § (3) bekezdés) ítélet hatályúvá válik. Ez azonban nem jelenti azt, hogy ezzel elveszítené a kötelmi jog körében szabályozott anyagi jogi természetét (EBH 2011/2/2410-I-II.).

Ennek a következménye - a másodfokú bíróság helyes jogi következtetése szerint - az, hogy a jogerős bírósági végzéssel jóváhagyott perbeli egyezség mint kötelmi anyagi jogi természetű megállapodás a Ptk. által taxatív felsorolt okokra alapítottan a polgári jog általános szabályai szerint megtámadható ugyan, ha azonban az ilyen egyezség nem a Ptk., hanem a Csjt. által szabályozott jogviszony, többek között tehát törvényes rokonság tárgyában jött létre, úgy az érvénytelenségének megállapítására csak a Ptk. általános és a Csjt. speciális anyagi jogi szabályainak, az együttes alkalmazásával, a családjogi szabályok sajátosságaira is figyelemmel kerülhet sor.

1.1. Helyes a másodfokú bíróságnak az a jogi álláspontja, hogy a 2006. november 3-án megkötött peren kívüli szerződés megtámadása

oka fogyottá vált azáltal, hogy a felek között folyamatban volt házassági bontóperben eljáró bíróság a 2007. április 10-én kelt és ugyanezen a napon jogerőre emelkedett végzésével a felperes gyermektartásdíj fizetési kötelezettsége tárgyában a korábbi magánjogi megállapodással lényegében azonos tartalmú és végrehajtható egyezséget hagyott jóvá. Az utóbb létrejött perbeli egyezség alapján ugyanis a felperes gyermektartásdíj fizetési kötelezettsége a korábbi peren kívüli megállapodás érvénytelenségének a megállapítása esetén is változatlan tartalommal fennállna, ezért a felperes által célzott jogi hatás elérésére legfeljebb a perbeli egyezség vitás rendelkezésének a megtámadása lehetett volna alkalmas, azt azonban a felperes a Ptk. 236. § (2) bekezdésének a) pontjában meghatározott törvényi határidőn belül nem támadta meg.

1.2. Helyes a jogerős ítéletnek az a jogi következtetése is, hogy a felperesnek a gyermek biológiai származásában való tévedése elvileg egyaránt alapot adhat a felek között létrejött peren kívüli szerződés és a perbeli egyezség gyermektartásdíjra vonatkozó rendelkezésének a megtámadására is, a megtámadási jog sikeres érvényesítését azonban csak az olyan lényeges körülményben való tévedés alapozhatja meg, amelynek ismeretében a felek egyáltalán nem, vagy csak más tartalommal tettek volna szerződési nyilatkozatot. A felperes gyermek biológiai származásában való szerződés-, illetve egyezség megkötéskori tévedésének a Ptk. 210. § (1) bekezdése szerinti „lényeges” volta viszont – a másodfokú bíróság helyes indokai szerint – csak a Csjt. rokonságra és rokонтartásra vonatkozó szabályai alapján ítéltető meg.

A Csjt. 34-45. §-ainak alkalmazása körében a Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítélet által helyesen hivatkozott – 2228. számú Elvi határozatában már rámutatott arra, hogy az egyenesági és oldalági rokonság fogalmát a Csjt. 43. § (1) és (2) bekezdése – az örökbefogadástól eltekintve – a szóhasználatát tekintve a vérségi származásnak megfelelően határozza ugyan meg, annak a Csjt. 35-45. §-aiban foglaltakra is figyelemmel történő nyelvtani értelmezése szerint azonban „származáson” valójában nem a vérszerinti, hanem a jog szerinti származást kell érteni. A jog szerinti származást a Csjt. – mindenki vel szemben hatályos módon – az anyai status vonatkozásában tényként kezeli, az apai status t illetően pedig megdönthető törvényes vélelmek rendszerére alapítja. Ebből pedig az következik, hogy a pusztán biológiai rokoni kapcsolatok jogilag nem értékelhetők, mert család jogi joghatások (tartás, szülői felügyelet, öröklés, kártérítés stb.) kizárólag a jogi értelemben vett származáshoz fűződnek (EBH 2010/2/2228., BH 2011/104.).

Ennek megfelelően a feleség által a férj ellen indított

gyermektartási perben az alperes nem hivatkozhat kifogásként arra, hogy a gyermek nem tőle származik (LB PK 102. számú állásfoglalás). A volt férjet apasága vélelmének fennállása folytán törvényes tartási kötelezettség terheli, ezért az apasági vélelem megdöntése iránt indított per ellenére ideiglenes intézkedéssel is kötelezhető gyermektartásdíj fizetésére (BH 1986/148.), és a volt férj tartási kötelezettsége csak a vélelem megdöntését kimondó ítélet jogerőre emelkedésétől szűnik meg (BH 1998/344., BH 2007/339.).

A felperesnek a perbeli gyermekre vonatkozó - Csjt. 37. §-án alapuló - teljes hatályú apai elismerő nyilatkozata törvényes vélelmet keletkeztetett arra nézve, hogy a perbeli gyermek tőle származik, ezért az a gyermek születésére visszamenő hatállyal az apai status - mindenkivel szemben hatályos - betöltését eredményezte mindaddig, amíg az apaságának törvényes vélelmét a bíróság - az ugyancsak mindenkivel szemben hatályos - jogerős ítéletével a gyermek születésére visszamenő hatállyal meg nem döntötte. A peren kívüli szerződés, illetve a perbeli egyezség alapján tehát a felperes a perbeli gyermek tartását a biológiai szülőségének (a téves) tudatában ugyan, de a jog szerinti szülői (apai) státuszához kapcsolódó tartási kötelezettségének a teljesítéseként vállalta, és ezen kötelezettsége alól - az egyéb törvényes feltételek meglétében is - csak az apasága vélelmének megdöntése tárgyában hozott ítélet jogerőre emelkedésétől kezdődően mentesülhetett.

A peres felek egymás közötti jogviszonyára elsődlegesen irányadó Csjt. szabályai alapján tehát okszerűen jutott a másodfokú bíróság arra a következtetésre, hogy a felperesnek a peren kívüli szerződés 2006. november 3-án, illetve a perbeli egyezség 2007. április 10-én történt megkötésétől az apasága vélelmének a megdöntése tárgyában hozott bírósági ítélet 2011. május 10-én történt jogerőre emelkedéséig terjedő időszakra vonatkozó tartási kötelezettségét nem érinti, és ezért e vonatkozásban lényeges körülményben való tévedésnek sem minősülhet az, hogy a felperes a tartásdíjat a gyermek tőle való biológiai származásának a tudatában vállalta. Ez azonban nem jelenti egyben azt is, hogy az általa teljesített tartás az apasága vélelmének a megdöntése folytán utóbb ne válhatott volna részben vagy egészben jogalap nélkülivé.

2. A felperes keresetének a - Pp. 3. § (2) bekezdése által meghatározott - tartalma szerinti figyelembevételével és a Legfelsőbb Bíróság 1143. számú Elvi határozatában foglaltakkal is összhangban járt el a másodfokú bíróság akkor, amikor a per érdemi elbírálása során nem a felperesi követelés tévesen megjelölt elsődleges jogcímének, hanem annak tulajdonított döntő jelentőséget, hogy a másodlagos kereset előterjesztésének a valós

tartalma szerinti célja arra irányult, hogy - az elsődleges keresetének az esetleges elutasítása esetén - a tartásdíj fizetési kötelezettségének a megszüntetésével egyidejűleg határozzon az általa teljesített egyösszegű tartásdíj jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerint történő visszatérítéséről.

A másodlagos kereseti kérelem ugyanis - a Pp. 3. § által (1) bekezdése szerinti - tartalmára és indokaira tekintettel értelemszerűen magában foglalta a perbeli gyermek után előbb a peren kívüli megállapodásban, majd a perbeli egyezségben megállapított gyermektartási kötelezettségének a 2006. november 1. napjától történő megszüntetése iránti kérelmet is, mert a felperes tartási kötelezettsége a bíróság jogerős végzésével jóváhagyott perbeli egyezségen alapult, és az az egyösszegű tartásdíj megfizetésével nem szűnt meg, hanem csak szünetelt.

A felperes keresetének ténybeli alapja ugyanakkor a perben valósnak bizonyult, a keresete pedig az általa megjelölt másodlagos jogcím pontosításával - a tartási kötelezettségének megszüntetése és az ezzel összefüggésben visszajáró tartásdíjrészletek jogalap nélküli gazdagodás szabályai szerinti visszatérítése - jogcímén legalább részben teljesíthető (BH 1981/512.) anélkül, hogy az az alperes terhére a keresettel érvényesített követelést meghaladó összegű marasztalást eredményezne.

A bíróság jogerős végzésével jóváhagyott egyezségének a perbeli gyermek tartására, illetve a felperes gyermektartásdíj fizetési kötelezettségére vonatkozó rendelkezése - a jogerős ítélet helyes indokai szerint - olyan tartós jogviszonyt keletkeztetett a felek között, amelynek érdemi elbírálására a Pp. 230. §-ának eljárásjogi és a Csjt. 69. § (1) bekezdésének a speciális anyagi jogi szabályai az irányadók. Az előbbi törvényhely (1) bekezdése kimondja, hogy ha az ítélet egyik felet olyan szolgáltatásra kötelezi, amely az ítélet meghozatala után jár le (122. § (2) bek.), az ítélet anyagi jogereje nem gátolja, hogy a felek bármelyike keresetet indíthasson a szolgáltatás mennyiségének vagy időtartamának megváltoztatása iránt, ha azok a körülmények, amelyekre a bíróság ítéletét alapította, utóbb lényegesen megváltoztak, a (3) bekezdése szerint pedig a bíróság a jelen § alá tartozó perben a korábbi ítélettel megállapított szolgáltatást legfeljebb a kereset megindítását megelőző hat hónaptól kezdődő időre változtathatja meg, míg az utóbbi törvényhely úgy rendelkezik, hogy ha a közös egyetértéssel vagy bírósági ítélettel megállapított rokon tartás megállapításának az alapjául szolgáló körülményekben lényeges változás állott be, a tartás mértékének megváltoztatását vagy a tartás megszüntetését lehet kérni.

A felek 2006. november 3-án megkötött szerződésének és a 2007. április 10-én jogerőre emelkedett bírósági végzéssel jóváhagyott egyezségének a felperes gyermektartásdíj fizetési kötelezettségére vonatkozó megállapodása nyilvánvalóan azon a tényen alapult, hogy azok létrejöttekor a felperes - a gyermek tényleges biológiai származásának az ismeretétől vagy annak hiányától függetlenül - a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozata alapján - mindenkivel szemben hatályos módon - a perbeli gyermek vélelmezett (jogi) apjának minősült és ezért őt a gyermekkel szemben törvényes tartási kötelezettség terhelte, harmadik személlyel szemben viszont gyermektartás iránti igény nem volt érvényesíthető. A megállapodás tartalma megfelelt a Legfelsőbb Bíróság PK 106. számú állásfoglalásán alapuló és a 2013. évi V. törvény (új Ptk.) 4:217. § (2)-(3) bekezdéseibe is beépített azon ítélkezési gyakorlatnak, amely szerint a gyermektartásdíj meghatározott vagyontárgy vagy pénzösszeg egyszeri juttatásával történő kiegyenlítése esetén is kötelezheti a tartásra kötelezettet a gyermek részére tartásdíj fizetésére, ha ez a gyermek megfelelő tartásának biztosítása érdekében szükséges, és ezért a perbeli egyezség szerint a tartásdíj egyösszegű kiegyenlítése folytán a felperes tartási kötelezettsége nem szűnt meg, hanem szünetelt.

Kétségek kivül az egyezség megkötésekor ezen körülmények utóbb bekövetkezett lényeges megváltozásának minősül az, hogy a felperes apaságának törvényes vélelmét a bíróság a 2011. május 10-én jogerőre emelkedett ítéletével megdöntötte, és ennek folytán a gyermek születésére visszamenő hatállyal a felperes apai státusza, valamint az ehhez kapcsolódó törvényes tartási kötelezettségének, illetőleg a perbeli gyermek felperes általi tartásra való jogosultságának a jogszabályi alapja törvény rendelkezése folytán (ipso iure) megszűnt. Ennek folytán az általa a peren kívüli megállapodásban, illetve a perbeli egyezségben vállalt és teljesített tartás teljes egészében okafogottá, jogalap nélkülivé vált (BH 1980/9/34.) - függetlenül attól, hogy a tartási kötelezettségének megszüntetése és a jogalap nélkülivé vált tartásdíjrészletek visszatérítése iránti igényének az alperessel szembeni érvényesíthetősége a Csjt. 69. § (1) és a Pp. 230. § (1) és (3) bekezdése alapján mikor nyílt meg. Az apai státusz kiüresedése folytán ugyanakkor lehetőség nyílt arra, hogy a gyermeket más személy a magáénak ismerje el, a perben nem álló biológiai apa teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatának a megtételével pedig a nevezett - mindenkivel szemben hatályos módon - a gyermek születésére visszamenő hatállyal ugyancsak törvény rendelkezése alapján (ipso iure) a gyermek törvényes tartásra is köteles jog szerinti (vélelmezett) apjává vált - függetlenül attól, hogy a tartási igény vele szembeni érvényesíthetőségének a lehetősége a Csjt. 68. § (1) és (2) bekezdése alapján mikor nyílt

meg.

Téves az alperesnek - a fentebb kifejtettekkel ellentétes - az a felülvizsgálati érvelése, mely szerint önmagában is ellentmondó lenne a másodfokú bíróságnak az a jogi következtetése, hogy egyrészt a felperesnek a gyermek biológiai származásában való tévedése nem minősül olyan lényeges körülménynek, amely a Ptk. 210. § (1) bekezdése alapján a szerződés érvénytelenségének megállapítására adna alapot, másrészt ugyanezen körülménynek, tehát „a biológiai apa személyének megváltozása” a Csjt. 69. § (1) bekezdésének az alkalmazása körében mégis lényeges.

Abból ugyanis, hogy valamely körülmény egy konkrét törvényhely alkalmazásában nem minősül lényegesnek, a formál logika szabályai szerint nem következik az, hogy valamely más konkrét törvényhely alkalmazása körében sem lenne lényegesnek minősíthető. A jogerős ítélet indokolása azonban nem hagy kétséget afelől, hogy a másodfokú bíróság a Ptk. 210. § (1) bekezdésének, illetőleg a Csjt. 69. § (1) és a Pp. 230. § (1) bekezdésének az alkalmazása körében egyéként sem az alperes által hivatkozott ugyanazon körülményt értékelte nem lényeges, illetőleg lényeges körülménynek.

A másodfokú bíróság a perbeli egyezség megtámadhatósága körében a felperesnek a gyermek biológiai származására vonatkozó szerződés megkötésekor tévedését a felperes jogi apaságának az említett időpontbeli fennállása miatt nem ítélte alkalmasnak az egyezség tartásra vonatkozó rendelkezése érvénytelenségének a megállapítására, a Csjt. 69. § (1) és a Pp. 230. § (1) bekezdésének az alkalmazása körében pedig nem „a biológiai apa személyének” - az egyébként is lehetetlen - „megváltozását” és nem is a gyermek biológiai származásában való állítólagos felperesi tévedés tényét, hanem a felperes jogi értelemben vett apai statusa gyermek születésének időpontjára visszamenő hatályú megszűnésének tényét értékelte lényeges körülményváltozásnak azért, mert ezáltal a felperes tartási kötelezettségének jogszabályi alapja az apasága vélelemének a megdöntését kimondó ítélet jogerőre emelkedésével a gyermek születésére visszamenő hatállyal megszűnt (BH 1998/344., BH 2007/339.).

Sem eljárásjogi, sem anyagi jogi szabályt nem sértett tehát a másodfokú bíróság azzal, hogy az elsődleges jogcímként megjelölt érvénytelenségi keresetet a peren kívüli szerződés oka fogott megtámadása miatt - az elsőfokú bíróság ítéletének a megváltoztatása mellett - elutasította, a perbeli egyezség érvénytelenségének az érdemi elbírálását pedig a megtámadásának hiánya okából mellőzte, és a felek jogviszonyát a Csjt. fentebb

idézett, valamint a másodlagos jogcímként megjelölt jogalap nélkül gazdagodás Ptk.-beli szabályai alapján bírálta el.

1.3. Az első- és a másodfokú bíróság az ítéletének indokolásában - a Pp. 221. § (1) bekezdésében foglalt követelményeknek megfelelően - röviden előadta az általa megállapított tényállást az arra vonatkozó jogszabályok megjelölésével, hivatkozott azokra a jogszabályokra, amelyeken az ítélete alapszik, megemlítette azokat a körülményeket, amelyeket a bizonyítékok mérlegelésénél irányadónak vett és utalt azokra az okokra is, amelyek miatt valamely tény nem talált bizonyítottnak.

Ennél részletesebb indokolási kötelezettséget sem a hivatkozott törvényhely, sem más jogszabály nem ró a bíróságra, alaptalanul hivatkozik tehát az alperes arra, hogy a másodfokú bíróság az indokolási kötelezettségének nem tett eleget.

Ettől függetlenül is téves az alperesnek az a felülvizsgálati érvelése, mely szerint a felperes a perbeli követelését csak a perbeli egyezség „szerződési része” általa sérelmezett rendelkezése érvénytelenségének a Pp. 123. §-a alapján történő megállapítása iránti per indítása, majd - az erre irányuló igényének sikeres érvényesítése esetén - a perbeli egyezséget jóváhagyó „jogerős bírósági végzés” elleni perújítási kérelem előterjesztése útján érvényesíthette volna.

A perbeli esetben egyfelől a megállapítási per indításának a Pp. 123. § által meghatározott konjunktív (együttes) törvényes feltételei - a jogerős ítélet helyes indokai szerint - nem állnak fenn, mert a felperes keresete alapján - a II. pontban kifejtendők szerint - az alperes marasztalásának van helye, az egyezséget jóváhagyó jogerős bírósági végzés elleni perújítás pedig nem eredményezhetne a felperesre nézve kedvezőbb határozatot, mert az alapperben a felperes apaságának védelme nem vitásan fennállott, és az alappernek a felperes tartási kötelezettségének megszüntetése, valamint a peren kívüli egyezség alapján már kifizetett tartásdíj alperes általi visszafizetése iránti igény nem volt a tárgya. Mindezek miatt a Pp. 260. (1) bekezdésének a) pontja alapján az apaság védelmének megdöntése tárgyában négy évvel a jogerős végzés meghozatala után hozott jogerős ítéletre hivatkozó perújítási kérelem nem lenne megengedhető, a perújítás esetleges megengedése esetén pedig a pert a Pp. 267. § (1) bekezdése szerint csak a kérelem korlátai között kellene újból tárgyalni, és a keresetváltoztatásra a Pp. 247. § (1) bekezdése lenne az irányadó, amely szerint a másodfokú eljárásban a keresetet megváltoztatni - ide nem tartozó kivételektől eltekintve - nem lehet. Az alapperben

előterjesztett kereseti kérelmek alapján viszont a Pp. 268. § alapján a bíróság a per újbóli tárgyalásának eredményéhez képest csak a perújítási kérelemmel megtámadott végzés hatályában való fenntartására szorítkozhatna.

II. Téves az alperesnek az a felülvizsgálati érvelése, hogy a jogerős ítéletben foglalt érdemi döntés általa megjelölt anyagi jogi szabályokat sérti.

1. A felperes a jogalap nélkülivé (oka fogyottá) vált és ezért túlfizetett tartás visszatérítése iránti keresetét az apasága vélelmét megdöntő ítélet 2011. május 10-én történt jogerőre emelkedését követő hat hónapon belül, 2011. szeptember 26-án kétségkívül előterjesztette. A felperes keresetének a - Pp. 3. § (2) bekezdése által meghatározott - tartalma szerinti figyelembevételével és a Csjt. 69. § (1) bekezdésének, valamint a Pp. 230. § (1) és (3) bekezdésének a helyes alkalmazásán alapul tehát a jogerős ítéletnek az a rendelkezése, amellyel a felperes perbeli gyermek vonatkozásában fennálló tartási kötelezettségét az apasága vélelmét megdöntő ítélet 2011. május 10-én történt jogerőre emelkedését követő naptól megszüntette.

2. Alaptalanul sérelmezi a felperes a jogalap nélküli gazdagodás visszatérítése jogcímén történt marasztalásának tényét.

2.1. Nem volt vitás a felülvizsgálati eljárásban az, hogy a felperes apasága vélelmének a 2011. május 10. napján történt megdőlését megelőző időszakra vonatkozóan teljesített havi tartásdíjrészletekkel nem az alperes, hanem a gyermek perben nem álló vérszerinti apja gazdagodott, aki a teljes hatályú apai elismerő nyilatkozatának a megtétele folytán - mindenkivel szemben hatályos módon - a gyermek jog szerinti (vélelmezett) apjává vált. A Legfelsőbb Bíróság ugyanis a 2228. számú Elvi határozatában már rámutatott arra, hogy az apasági vélelem megdőlte esetén a vélelmezett apa a joglap nélküli gazdagodás szabályai szerint követelheti a gyermekre fordított költségei és a teljesített tartásdíj megtérítését attól a férfitől, aki teljes hatályú elismerés folytán a megüresedett apai státuszba lépett. A megtérítésre annyiban jogosult, amennyiben az elismerés folytán az apai jogállásba lépő férfi eltartási kötelezettsége az érintett időszakban fennállt (EBH 2010/2/2228. és BH 2011/104.).

2.2. A felperes apasága vélelmének a 2011. május 10-én történt megdőlését követő időszakban már esedékessé vált, illetőleg a jövőben esedékessé váló, de a felperes által korábban egyösszegű

készpénzben előre megfizetett tartásdíjrészleteket azonban az alperes - a jogerős ítélet részletesen kifejtett helyes indokai szerint - a perbeli gyermek tartására már jogszerűen nem használhatta fel, ezért a 2011. május 10-től a gyermek felsőfokú tanulmányainak befejezéséig terjedő időszakra járó összesen (5.000.000 - 1.901.300 =) 3.098.700 forint tartásdíj a gyermek életfenntartása céljára felhasznált juttatásnak nem minősíthető.

A perbeli egyezségben a felek maguk határozták meg a felperest terhelő gyermektartásdíj havi 35.000 forintos és ennek alapulvételével a felperes által a tartási kötelezettségének teljes tartamára előre teljesítendő egyösszegű tartásdíj összesen 5.000.000 forintos összegét. Az alperes az egyezség megkötését követően a felperes terhére megállapított tartás mértékének a felemelése iránt nem terjesztett elő keresetet arra való hivatkozással, hogy a tartás alapjául szolgáló körülmények megváltozása folytán az egyösszegű gyermektartásdíj a gyermek megfelelő tartására a felsőfokú tanulmányainak befejezéséig nem elegendő, ez pedig önmagában is arra utal, hogy a felek közös egyetértésével megállapított és a felperes által előre kifizetett egyösszegű tartásdíjat a gyermek megfelelő tartásához maga is elegendőnek tekintette.

Ezt támasztja alá az is, hogy a gyermek vérszerinti apja a hamis tanúzás következményeire történt figyelmeztetés után megtett tanúvallomásában maga adta elő azt, hogy a felek házasságának felbontása óta a gyermek eltartásához rendszeresen hozzájárul, és e nyilatkozatára az alperes semmiféle észrevételt nem tett.

Nincs jogi jelentősége ezért az alperes felperes rovására történt jogalap nélküli gazdagodása tényének és összecszerűségének a meghatározása körében annak, hogy az alperes a gyermek eltartására a perbeli időszakban ténylegesen hány forintot fordított. Az általa felvett 5.000.000 forintnak a 2011. május 10. napjáig jogszerűen felhasznált része tehát olyan vagyoni előnynek minősül, amellyel az alperes a felperes rovására jogalap nélkül jutott, és ezért azt a Ptk. 361. § (1) bekezdése alapján visszatéríteni köteles.

A kifejtettek miatt a Kúria a jogerős ítéletet a fenti indokolásbeli pontosítással, illetve módosítással a Pp. 275. § (3) bekezdése alapján hatályában fenntartotta.

A Pp. 270. § (1) bekezdése szerint alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdése, valamint az 1990. évi XCIII. törvény 74. § (2) bekezdésére tekintettel irányadó, a költségmentesség bírósági

eljárásban való alkalmazásáról szóló 6/1986. (VI. 26.) IM rendelet 13. § (2) bekezdése alapján rendelkezett a Kúria a felek felülvizsgálati eljárással felmerült költségeinek, valamint a le nem rótt felülvizsgálati eljárási illetéknek a viseléséről.

Budapest, 2014. március 25.

dr. Kőrös András s.k. a tanács elnöke, dr. Csúri Éva s.k. előadó bíró, dr. Makai Katalin s.k. bíró

A kiadmány hitelével:

tisztviselő

